

Instituțiile politice în Țările Române

Clasa a X-a

Termeni

Instituțiile politice

- În deceniile care au urmat după constituirea statelor românești au fost create instituțiile statale interne: structuri politice, administrative, juridice și religioase proprii.
- La baza procesului de constituire a instituțiilor politice românești se află o sinteză originală a tradițiilor organizării obștii agrare autohtone conform ” obiceiului pământului ” și a influențelor bizantine, sud- slave, central- și vest – europene, care în consecință s-au cristalizat într-o creație politică autentică românească.

Instituțiile politice românești

- Moldova și
- Tara Românească
 - *Instituția supremă- domnia*
 - *Sfatul Domnesc*
 - *Marea adunare a țării*
- Transilvania
 - *Instituția voievodală*
 - *Sfatul nobililor*
 - *Congregațiile generale (1437);*
 - *Dieta (1541)*

Domnia- instituție centrală

- Domnia – reprezentată în Moldova și Țara Românească de domn, care se intitula și voievod sau mare voievod (conducător militar).
- Introducerea în titulatura domnilor a cuvântului *lo* (prescurtare de la *Ioanes*), cel ales de Dumnezeu, afirmă sursa divină a puterii domnești.

Domnul- autoritate absolută supremă din țară

Titlu de domn- preluat în limba română din
cea latină- *dominus*, atribuit împăraților
romani

reprezentanți ai familiilor domnitoare (fii legitimi
și nelegitimi ai domnitorului sau alte rude pe
linie bărbătească): în Moldova din familia

cuvântului *Io* (prescurtare de la *Ioanes*), *cel
ales de Dumnezeu*, afirmă sursa divină a

în stat era afirmarea dreptului superior al
domniei (*dominium eminens*) asupra întregului
teritoriu al țării. Confirmare de către domn a
tuturor spăpînirilor de pământ a constituit unui

Înscăunarea domnilor

I. moment

- Alegerea sau acceptarea de către țară (boieri, curteni, orășeni etc).

II. moment

- Cel religios. Acordarea însemnelor domniei: coroana, sceptrul domnesc, hlamida, de către Mitropolitul țării. Domnul era uns cu mir(ulei sfințit)- semnifica transmiterea puterii divine către domn. După aceasta domnul presta jurământ către țară pe Evanghelie, după care cei de față îi prestau jurământ domnului.

- Funcțiile domnului
 - Aprobă orice schimbare de stăpânire funciară prin emiterea de *cărți domnești (hrisoave)* de către cancelaria domnească, adopta acte legislative, obligatorii pentru toți locuitorii.
 - Conducea administrația țării, numea dregători.
 - Era instanța judecătorească supremă.
 - Bătea moneda și introducea impozite, constituia vămi și stabilea taxe vamale.
 - Conducea politica externă a statului și semna tratate.
 - Confirma episcopii și mitropolitul.
 - Era conducătorul oștilor în timp de război.

Instituția voievodală în Transilvania

- Aflată sub stăpînirea regilor maghiari, era condusă de un voievod, numit de rege.
- Voievodul numea în funcțiile principale un vicevoievod, comiții, notarii.
- Voievodul își exercita autoritatea doar asupra a șapte comitate din Transilvania (Solnocul Interior, Dăbâca, Cluj, Turda, Târnova, Alba și Hunedoara). Zonele locuite de secui și sași (numite scaune secuiești sau scaune sășești) și unile orașe se aflau în supunerea directă a regelui.
- Din 1541, cînd Transilvania a devenit dependentă de Imperiul Otoman, în fruntea țării se afla un *principe*.

Sfatul Domnesc și dregătorii

- Sfatul Domnesc (Sfatul boierilor) avea largi atribuții (administrative, judecătorești etc.), decizia lui însă purta doar un caracter consultativ, ultimul cuvânt aparținându-i domnului.
- În componența lui intrau boieri de vază, reprezentanți ai înaltului cler și deținători de funcții executive (dregătorii) din aparatul de conducere.
- Dregătorii erau numiți dintre rudele sau persoanele de încredere ale domnului (20-30 persoane în Moldova și 10- 15 persoane în Țara Românească).

Dregătorii

- **VORNICUL**- mai marele Curții domnești, avea atribuții judecătorești și conducea oaste domnească în timp de război (în Moldova erau doi vornici: al Țării de Sus și al Țării de Jos);
- **LOGOFĂTUL**- șeful cancelariei domnești;
- **VISTIERUL**- administra veniturile și cheltuielile statului (vistieria);
- **SPĂTARUL**- purta spada domnului la ceremonii, avea atribuții militare de comandant de oștire;
- **STOLNICUL și PAHARNICUL** - răspundeau de aprovizionarea Curții domnești cu alimente și băuturi;
- **COMISUL**- îngrijea de grajdurile domnești;
- **POSTELNICUL**- se ocupa cu amenajarea camerelor domnești și primirea solilor;
- **BANUL OLTENIEI** (Țara Românească)- mari atribuții administrative, judiciare și militare;
- **PORTARUL SUCEVEI** (Moldova)- din vremea domniei lui Ștefan cel Mare comanda oștirile în numele domnului.

Transilvania

- Voievodul era ajutat în exercitarea funcțiilor de către ***notari, protonotari și comiții***.
- După 1541, când în fruntea țării s-a situat principile, el era ajutat de un ***consiliu***, format din 12 persoane.

Adunarea țării și congregațiile generale

- Adunarea Țării
- (Moldova și Țara Românească)
 - În scopul rezolvării problemelor majore: alegerea sau confirmarea domnilor, declararea războiului, încheierea păcii, aprobarea unor tratate cu țări străine, a unor legislații fiscale sau administrative- se adună periodic, cu caracter consultativ.
 - Întrunea boieri, orășeni, slijitori, țărani liberi, clerul.
- Congregațiile generale
- (Transilvania)
 - Se adunau **Adunările obștești**, alcătuite din nobili, stăpâni funciari, cnezi români, iar din **1437** (după răscoala de la Bobâlna) se constituie **Congregațiile generale** ale nobilimii maghiare, fruntașilor secuilor și orășenimea înstărită a sașilor.
 - Intrarea în congregații era condiționată de exerxcitarea ritului catolin, ceea ce îi elimina pe românii ortodocși din acest organ reprezentativ.
 - Din 1541 a fost introdusă Dieta, care alegea principele.

Organizarea administrativ- teritorială

- Teritoriul Țărilor Române era divizat în unități teritoriale, care își au originea în uniunile de obști din perioada prestatală (în Moldova – 24 ținuturi, în Țara Românească- 16 județe, iar în Transilvania – comitate, districte, scaune).
- Județele erau administrate de *jude*, ținuturile cu cetăți- de *pîrcălab*, iar cele fără cetăți – de *vătav* sau *staroste*.
- În Transilvania comitatele erau conduse de un *comite*. În sec. XIII-XIV se formează scaunele secuiești și sășești.

Raiale turcești

- Izvoarele istorice nu au păstrat descrieri ale hotarelor și ținuturilor și conturarea lor pe o hartă administrativă poate fi făcută doar cu aproximație. Se știe doar că numărul județelor și ținuturilor ulterior s-a redus, fiindcă unele teritorii au fost cucerite de turci și încadrate direct Imperiului Otoman sub forma de raiale (Chilia, Cetatea Albă în Moldova; Giurgiu, Turnu, Brăila în Țara Românească ș. a.)

Mari unități administrative

- **În Moldova-** *Țara de Sus* și *Țara de Jos* care aveau în frunte câte un mare vornic.
- **În Țara Românească-** *Banatul Olteniei*, administrat de un *ban*.

Orașele și statele

- Orașele din Transilvania aveau drepturi largi de autoconducere, acordate de rege. Ele erau conduse de *burgomiștri*, ajutați de un sfat compus din 12 membri (numiți și jurați), în frunte cu un *jude*.
- În Moldova și Țara Românească, unde orașele aparțineau domniei, ele aveau în frunte un sfat, care era format anual din 12 membri (numiți și *pârgari*), conduși de un *jude* (în Țara Românească), un *șoltuz* sau un *voit* (în Moldova).
- Statele libere în Moldova și Țara Românească continuau să fie conduse de *cnezi* și *juzi*, ajutați de *oameni buni și bătrâni*. În satele aflate în stăpânirea domnului, boierilor sau mănăstirilor în fruntea administrației sătești erau desemnați *pârcalabi* (în Țara Românească) și *vatamani* (în Moldova).

Activitatea sfaturilor urbane

- Membrii consiliilor municipale, aleși pe un an, vegheau activitatea economică a orășenilor, strângerea dărilor către stat, judecau litigiile apărute în mediul orășenilor, repartizau anual agoarele ce aparțineau *ocolului târgului*.
- Activitatea sfaturilor urbane era controlate de dregători domnești: *pârcălabul de târg*, care organiza strângerea impozitelor către stat și *vornicul de târg*, care era comandant al curții domnești din oraș.

Organizarea militară

Moldova și Țara Românească

- Oastea mare a țării era formată din pedestrime, constituită din țărani și din alte categorii sociale.
- Oastea mică (cavaleria), care număra 10- 12 mii de oameni, alcătuită din boieri și curtenii acestora, era obligată să fie în permanență la dispoziția domnului.

Transilvania

- Această structură exista și în Transilvania, deși aici se dădea preferință oastei nobiliare.

Tactici militare

- Pentru a ține piept forțelor inamice numeric superioare, domnii români evitau, de regulă, luptele în câmp deschis. Deseori, pentru a opri invadatorii, se folosea tactica *pământului pîrjolit*.

Sistemul defensiv al Țărilor Române

- În **Țara Moldovei**- cetățile Hotin, Soroca, Tighina, Cetatea Albă, Chilia, Suceava, Roman, Cetatea Neamțului.
- În **Țara Românească**- cetățile Giurgiu, Turnu, Poienari, București, Comana, Tîrgoviște, Brăila etc.
- În **Transilvania** în sec. XIII-XIV o însemnătate mare aveau cetățile: Chioar, Unguraș, Ciceu, Cetatea de Baltă, Feldioara, Bran, Codlea, Deva, Hunedoara etc.- toate ținînd de sistemul defensiv subordonat Regatului Ungariei.
- Unele orașe erau fortificate cu ziduri, valuri de pământ, șanțuri umplute cu apă.